

Stijlgids

BA- en MA- scripties

Hubert van den Berg en Wilken Engelbrecht

Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci

Katedra nederlandistiky

Stijlgids

Stijlgids

BA- en MA- scripties

Hubert van den Berg en Wilken Engelbrecht

Univerzita Palackého v Olomouci

Olomouc 2019

Recensenten:

Mgr. Marta Kostecká, Ph.D. – Masarykova univerzita, Brno

Mgr. Irena Kozmanová, Ph.D. – Univerzita Karlova, Praha

Neoprávněné užití tohoto díla je porušením autorských práv a může zakládat občanskoprávní, správněprávní, popř. trestněprávní odpovědnost.

Kopiëren of anderszins vermenigvuldigen zonder toestemming van de auteurs en rechthebbenden wordt beschouwd als schending van het auteursrecht en is een strafbaar feit.

1. vydání / eerste uitgave

© Hubert van den Berg, Wilken Engelbrecht, 2019

© Palacký University Olomouc, 2019

doi: 10.5507/ff.19.24456225

ISBN 978-80-244-5622-5 (print)

ISBN 978-80-244-5623-2 (online : PDF)

Inhoud

Vooraf	9
De goede vorm	10
Beoordeling	13
Tijdpad en planning	16
Corrigeren	22
Begeleider	25
1. Nederlands en andere talen	26
1.1 Nederlands Standaardnederlands	26
1.2 CEFR-normen	26
1.3 Academisch Nederlands	27
1.4 Spreektaal vermijden	27
1.5 Officiële spelling en grammatica	28
1.6 Een paar bijzondere gevallen	29
1.6.1 Nederlands gebruik van leestekens en Nederlandse opmaakregels	29
1.6.2 Spelling en schrijfwijze van persoonsnamen	29
1.6.3 Schrijfwijze van (buitenlandse) plaatsnamen	31
1.6.4 Afkortingen	32
1.6.5 Getallen	33
1.7 Engels en Tsjechisch	34
1.8 Afwijkende spelling in citaten	34
1.9 Vertaling van citaten en titels uit andere talen	35
2. Veel voorkomende en te vermijden fouten	37
3. Omvang en opbouw van de scriptie	46
3.1 Omvang	46
3.1.1 Minimumomvang	46
3.1.2 Lange scriptie	46
3.2 Structuur	46

4. Lay-out van de scriptie	51
4.1 Font (lettertype)	51
4.2 Regelval	51
4.3 Titelblad/voorkant scriptie	52
4.4 Hoofdtypekst (broodtypekst)	52
4.5 Titels en tussenkoppen in de hoofdtypekst en bibliografie	53
4.6 Voorbeeld van het gebruik van (tussen)koppen	55
4.7 Citaatblokken	56
4.7.1 Gedichten in citaatblokken	56
4.8 Motto's	57
4.9 Voetnoten	58
4.10 Illustraties met onder- en bijschriften	59
4.11 Literatuur- en bronnenoverzicht	62
4.12 Kleur	63
5. Verdere opmaakregels	64
5.1 Gebruik van vet, cursief, onderstreping etc.	64
5.1.1 Vet	64
5.1.2 Cursief	64
5.1.3 Klein kapitaal	67
5.1.4 Onderstrepingen en andere typografische markeringen en kunstgrepen	67
5.2 Aanhalingstekens	68
5.2.1 Enkele aanhalingstekens	68
5.2.2 Dubbele aanhalingstekens	69
5.2.3 Aanhalingstekens aanpassen	69
5.3 Haakjes (rond) en [vierkant]	70
5.4 Inspringen	70
5.4.1 Inspringen van alinea's	70
5.4.2 Inspringen van citaatblokken	71
5.4.3 Inspringen van motto's	71
5.4.4 Inspringen bij opsommingen	71
5.5 Liggende streepjes (kort en lang)	72
5.6 Hyperlinks verwijderen	72
5.7 Weesmeisjes en hoerenjongen	72

6. Verantwoording van bronnengebruik: de algemene regels	74
6.1 In het algemeen	74
6.2 Een paar (schijnbare) uitzonderingen	76
6.2.1 Gegevens, opvattingen en inzichten zonder verantwoording met verwijzingen	77
6.2.2 Werken die niet in de bibliografie hoeven te worden beschreven	78
6.3 Afbeeldingen en illustraties in de hoofdtekst of als bijlage	81
6.4 Bijlagen	82
7. Citeerstijl	83
7.1 Citeren, parafraseren, refereren en verwijzen	83
7.1.1 Citeren	83
7.1.2 Parafraseren	83
7.1.3 Refereren	84
7.1.4 Verwijzen	85
7.1.5 Gelezen maar verder niet in de hoofdtekst genoemd	85
7.2 Hoe te citeren	86
7.2.1 Citaten korter dan drie regels	87
7.2.2 Citaten van drie regels of langer (citaatblokken)	91
7.2.3 Citaat in een geciteerde brontekst	93
7.3 Parafraseren en verwijzen in plaats van citeren	94
8. Referentiestijl: auteur-jaar-stijl	96
8.1 Plaats van de verwijzing in de hoofdtekst	97
8.2 Standaardvorm en standaardvarianten	98
8.3 Bijzondere gevallen	100
8.4 Nog drie uitzonderingen: verwijzing naar verzen, artikel(nummer)s en bladzijden in veelvuldig in de scriptie geciteerde werken	104
9. Literatuur- en bronnenoverzichten: opbouw en ordening	106
9.1 Volgorde van de titels	107
9.2 Verdere structuur van literatuur- en bronnenoverzichten	108
9.3 Schematisch overzicht	111
9.4 Analoog en digitaal	112
10. Bibliografische beschrijving van verschillende bronnen	114
10.1 Basiselementen bij analoge publicaties	114
10.1.1 Auteur	115
10.1.2 Titel	118
10.1.3 Plaats van uitgave	119
10.1.4 Uitgeverij	120
10.1.5 Jaar van uitgave	121

10.1.6 Eventueel relevante additionele bibliografische informatie	122
10.2 Bibliografische beschrijving van de meest voorkomende gevallen	123
10.2.1 Gedrukte zelfstandige publicatie	126
10.2.2 Gedrukte onzelfstandige publicatie	127
10.2.2.1 Bijdrage in een boek	127
10.2.2.2 Bijdrage in een tijdschrift	128
10.2.2.3 Bijdrage in een krant	128
10.2.3 Elektronische en digitale tekstpublicatie op zelfstandige gegevensdragers	129
10.2.4 Publicaties op internet	130
10.2.4.1 Zelfstandige publicatie op internet	131
10.2.4.2 Onzelfstandige publicatie op internet	132
10.2.4.3 Digitale facsimiles van analoge gedrukte werken	133
10.2.4.4 Gedigitaliseerde uitgaven van oorspronkelijk analoge publicaties	133
10.2.4.5 Digitale facsimiles van ongedrukte bronnen	134
10.2.5 Andersoortige gepubliceerde bronnen	135
10.2.5.1 Bewegend beeld op zelfstandige gegevensdragers	135
10.2.5.2 Bewegend beeld op internet	136
10.2.5.3 Muziek, geluid en gesproken woord op zelfstandige gegevensdragers	136
10.2.5.4 Muziek, geluid en gesproken woord op internet	138
10.2.6 Ongepubliceerde bronnen uit archieven of andere openbare en privécollecties	139
11. Voorbeeldbibliografie	142
11.1 Literatuur	142
11.2 Film, televisie, muziek en gesproken woord	150
11.3 Ongepubliceerde bronnen	151
12. Verantwoording	152
Bijlages	153
Bijlage 1. Voorwerk scriptie	153
Bijlage 2. Tsjechische annotatie van de scriptie	156
Bijlage 3. <i>Disciplinární řád FF UP. Směrnice děkana.</i>	157

Vooraf

Aan het einde van de BA- en MA-opleiding dient iedere student¹ een werkstuk te schrijven, dat voltooid en goedgekeurd moet zijn, voordat zij of hij het afsluitende staatsexamen voor het verkrijgen van een BA- of MA-diploma kan doen: de afstudeerscriptie. De bachelor- of masterscriptie heeft een ander karakter dan andere werkstukken (essays, papers, opdrachten) die tijdens de opleiding in het kader of ter afsluiting van colleges en werkgroepen worden geschreven. BA en MA zijn academische titels.

De scripties, die voor het verkrijgen van deze titels worden geschreven, dienen als (eerste) proeven van zelfstandige academische vaardigheden van jou als student. Aan BA- en MA-scripties worden in het academische stelsel verschillende eisen gesteld. Die betreffen deels ook de vorm: MA-scripties vereisen een grotere omvang (zie 3.1.1) en een hoger niveau van taalvaardigheid en taalgebruik (zie 1.2). Het belangrijkste verschil betreft echter het karakter en de inhoud van de scriptie:

- In het geval van een **bachelorscriptie** dient de student te laten zien dat hij of zij zelfstandig een wetenschappelijke kwestie op academische wijze kan behandelen. Daarbij gaat het er vooral om dat de student op juiste wijze vakliteratuur over het gekozen onderwerp kan verzamelen, beschrijven, analyseren, en samenvatten.
- In het geval van een **masterscriptie** dient de student te laten zien, zelfstandig een wetenschappelijke kwestie op academische wijze te kunnen behandelen, waarbij zij of hij op juiste wijze vakliteratuur over het gekozen onderwerp kan verzamelen, beschrijven, analyseren, beschrijven en samenvatten **en** daar zelfstandig eigen inzichten en vondsten aan toe kan voegen.

¹ In aansluiting bij de tegenwoordig gangbare praktijk in het Nederlands wordt hier en in het vervolg steeds de grammaticaal mannelijke vorm gebruikt als neutrale vorm voor ieder geslacht of gender.

Voor de schriftelijke uit- en afwerking van de scriptie zijn echter – afgezien van de omvang en het verwachte niveau van het Nederlands – de regels identiek. In deze stijlguide vind je deze formele richtlijnen die je in acht moet nemen bij het uit- en afwerken van bachelor- en masterscripties bij de Katedra nederlandistiky van de Filosofische Faculteit van de Palacký-Universiteit in Olomouc. **De richtlijnen in deze stijlguide vervangen alle eerdere richtlijnen. De oude richtlijnen zijn vanaf het wintersemester 2019-2020 komen te vervallen.** Dit geldt in het bijzonder voor de wijze waarop naar literatuur verwezen moet worden.

De regels in deze stijlguide hebben betrekking op:

- **Nederlands taalgebruik** en verdere Nederlandse regels die op de **schriftelijke vorm** betrekking hebben;
- de **vormgeving van de scriptie** als geheel en de opmaak van de hoofdstuktekst (inleiding, hoofdstukken, conclusie);
- het gebruik van literatuur en overige bronnen, in het bijzonder de wijze van **citeren, refereren en bibliograferen**.

Deze regels gelden specifiek voor de Katedra nederlandisty. Daarenboven gelden eveneens alle voorschriften van de Filosofische Faculteit en de universiteit en de algemene normen voor correct wetenschappelijk onderzoek en de publicatie ervan, zoals die onder meer in *The European Code of Conduct for Research Integrity* (ALLEA 2017) te vinden zijn (zie hieronder).

De goede vorm

Wat veelal – licht misleidend – 'het schrijven van een scriptie' wordt genoemd bestaat in grote lijnen – van eerste idee tot definitieve versie van de scriptie – uit drie onderdelen:

- (1) het opzetten, voorbereiden en plannen van een klein onderzoek,
- (2) het uitvoeren van dat onderzoek en
- (3) dat onderzoek en de resultaten ervan beschrijven – de scriptie.

Bij de eerste twee etappes – opzet en uitvoering van het onderzoek – gelden ook (deels formele) regels. Meer informatie daarover en aanwijzingen die je werk bij de eerste twee etappes bij het schrijven een ‘scriptie’ kunnen vergemakkelijken, vind je elders.² Die regels werken echter deels ook door in de regels die voor het derde onderdeel van het scriptietraject gelden: de uiteindelijke schriftelijke presentatie van je onderzoek en de resultaten in de vorm van een scriptie.

In de scriptie dient de gekozen thematiek én – daarbinnen – een deugdelijke probleemstelling, c.q. doel- en vraagstelling op correcte wetenschappelijke wijze te worden behandeld. ‘Op correcte wetenschappelijke wijze’ wil hierbij in wezen niet meer zeggen dan dat je je aan de regels houdt die voor wetenschappelijk onderzoek en het publiceren van onderzoeksgegevens gelden (let wel: een scriptie is een academisch werkstuk en iedere scriptie wordt gepubliceerd – op internet – en is dus een academische publicatie van onderzoeksgegevens, zij het als eerste (BA) of als tweede (MA) proeve van wetenschappelijke vaardigheid, weliswaar onderaan de ladder, maar desalniettemin de eerste twee treden.

Het gaat hierbij grotendeels om fatsoen, integriteit en werken naar beste eer en geweten, zoals onder meer te lezen valt in *The European Code of Conduct for Research Integrity* (ALLEA 2017: 4), waarin op Europees niveau de regels voor correct wetenschappelijk onderzoek zijn samengevat:

Good research practices are based on fundamental principles of research integrity. They guide researchers in their work as well as in their engagement with the practical, ethical and intellectual challenges inherent in research. These principles are:

- *Reliability* in ensuring the quality of research, reflected in the design, the methodology, the analysis and the use of resources.

² Zie hier in het bijzonder Joy de Jongs *Handboek academisch schrijven* (de Jong 2015), waarin stapsgewijs het scriptietraject van eerste idee tot uiteindelijk resultaat wordt beschreven en veel aandacht wordt besteed aan de eerste etappes, waarin het om de ontwikkeling en uitwerking van een onderzoek gaat.

- *Honesty* in developing, undertaking, reviewing, reporting and communicating research in a transparent, fair, full and unbiased way.
- *Respect* for colleagues, research participants, society, ecosystems, cultural heritage and the environment.
- *Accountability* for the research from idea to publication, for its management and organisation, for training, supervision and mentoring, and for its wider impacts.

Deze principes gelden voor wetenschappelijk onderzoek in het algemeen, ongeacht de discipline of vakrichting en ongeacht de trede op de wetenschappelijke ladder. Ook wanneer je je na je studie niet meer met wetenschap bezig wenst te houden, geldt bij het schrijven van een BA- of MA-scriptie dat ze als eerste proeven van wetenschappelijke vaardigheden ook moeten voldoen aan de principes zoals die hier door het samenwerkingsverband van Europese wetenschappelijke instellingen ALLEA (afkorting voor: All European Academies) zijn omschreven: de vereiste betrouwbaarheid, eerlijkheid, rekenschap en respect voor het werk van anderen.³ Dit laatste betekent vooral dat je steeds nauwkeurig aangeeft welke informatie (let wel: enkelvoud, ‘informatie’ is een singuliere tantum en ‘informaties’ is foutief Nederlands!), gegevens, gedachten, benaderingen en ideeën je uit bestaande literatuur overneemt. Dit doe je door correct te citeren, refereren en bibliograferen. Hoe je de raadpleging en het gebruik van literatuur en andere bronnen en de verantwoording van citaten, parafrasen en andere referenties zowel in de tekst als in de bibliografie op juiste wijze doet,

³ Let wel: ‘respect voor het werk van anderen’ betekent *niet* dat je opvattingen, beweringen of ook beschrijvingen van feitelijkheden door anderen klakkeloos moet overnemen. Volgzaamheid en onderdanigheid zijn hier met ‘respect’ niet bedoeld. Een serieus onderzoek dat tot eigen, nieuwe inzichten leidt, vereist kritische distantie, die met gebrek aan respect niets te maken heeft. Bedenk steeds: wat geschreven is, is niet per se waar of juist. Ook (wetenschappelijke) autoriteiten hebben het niet altijd bij het rechte eind. Schroom niet je bedenkingen te articuleren. ‘Respect voor het werk van anderen’ heeft hier vooral betrekking op het volledig en correct aangeven van de literatuur en bronnen die je gebruikt. Zo respecteer je naar behoren het werk van anderen *als* het werk van anderen.

wordt in deze stijlguides beschreven (in het bijzonder in de hoofdstukken 6 tot 11).

Hierbij is het belangrijk dat je dit consciëntieus en consequent doet. Wanneer je de regels aan je laars lapt, literatuur en bronnen gebruikt, tekstdelen daaruit overneemt zonder correct te refereren en bibliograferen, maak je je schuldig aan plagiaat – dat is op z'n Duits gezegd géén *Kavaliersdelikt*, maar een academische doodzonde: het is niet alleen diefstal van andermans intellectuele eigendom, maar ook – net als *ghostwriting* – bedrog. Je doet immers voorkomen dat *jij* iets bedacht of geschreven hebt, wat je helemaal niet geschreven hebt. Natuurlijk is dat zeer slecht wanneer dat voor de hele scriptie geldt, maar ook wanneer je ‘alleen’ hier en daar iets kopieert of overneemt van anderen, zij het letterlijk of in vertaling, is dat plagiaat en kan dat onaangename gevolgen hebben, wanneer je dat zonder correcte bronvermelding doet. Doe dit dus niet. En het is ook niet nodig: zolang je zorgvuldig aangeeft, waar je informatie, ideeën of ook tekst vandaan hebt (geciteerd of in vorm van een parafrase), mag je die ook overnemen.

Beoordeling

Zorgvuldigheid is niet alleen bij bronvermelding geboden, maar ook bij de inrichting van je scriptie, de structuur en afzonderlijke onderdelen, de opmaak van de scriptie én daarnaast ook bij de verzorging van je Nederlands. Een scriptie die bij de Katedra nederlandistiek wordt geschreven, dient

- (1) aan de algemene regelgeving bij wetenschappelijke werkstukken te voldoen,⁴

⁴ Zoals te vinden in *The European Code of Conduct for Research Integrity* (ALLEA 2017) en uitgewerkt in de voorschriften van de Filosofische Faculteit en de universiteit. Zie voor deze facultaire en universitaire regelgeving:

<<https://www.ff.upol.cz/o-fakulte/uredni-deska/#c1472>>,

<<https://www.upol.cz/univerzita/uredni-deska/#c2516>>,

<<https://files.upol.cz/normy/normy/Forms/upol.aspx>>.

(2) een onderwerp te behandelen dat geheel of gedeeltelijk behoort tot het vakgebied van de Nederlandse taal-, letter- of cultuurkunde (nederlandistiek) of van *Dutch* dan wel *Low Countries Studies*,

(3) en daarnaast ook geschreven te worden in het Nederlands als blijk van Nederlandse taalvaardigheid. Ook hier is – nogmaals – zorgvuldigheid geboden.

Bij de uiteindelijke beoordeling van je scriptie gaat het zowel om de inhoud – je onderzoek en de zorgvuldige uitwerking daarvan – als om de vorm: hoe je datgene presenteert wat je in je scriptie behandelt (feitelijk: een schriftelijk verslag van het onderzoek dat je gedaan hebt). Zoals je kunt zien in het beoordelingsformulier dat door je begeleider (*vedoucí práce*) en tweede beoordelaar (*oponent*) zal worden gebruikt, speelt de goede vorm een belangrijke rol in de beoordeling (*posudek*):

ZÁKLADNÍ HODNOTICÍ KRITÉRIA	<i>Stupeň hodnocení</i> (A – B – C – D – E – F)
Shoda zvoleného tématu práce s jejím obsahem	
Cíle práce	
Úroveň stanovení cíle/cílů práce	
Stupeň naplnění cíle/cílů práce	
Správná interpretace dosažených závěrů	
Zpracování práce	
Struktura práce a její logická stavba	
Zpracování teoretických východisek	
Adekvátní volba metod a technik zpracování	
Využití aktuálních odborných informačních zdrojů	
Využití cizojazyčné odborné literatury	
Forma	
Jazyková úroveň práce (stylistika, pravopis)	
Dodržování citační normy	

Jednotný způsob citování literatury a ostatních zdrojů Vhodná grafická úprava práce (dodržení doporučených zásad pro psaní práce) Adekvátní rozsah práce	
SPECIFICKÁ HODNOTICÍ KRITÉRIA	<i>Stupeň hodnocení</i> (vysoký – střední – nízký)
Přínos pro teorii oboru Přínos pro praxi oboru	
DALŠÍ HODNOTICÍ KRITÉRIA	<i>Stupeň hodnocení</i> (vysoká – střední – nízká)
Autorská invence (originalita ve zpracování práce, zájem o problematiku)	
CELKOVÉ ZHODNOCENÍ PRÁCE (slovní)	
DOTAZY K OBHAJOBĚ A DALŠÍ NÁMĚTY	
1. 2. 3.	
ZÁVĚR	
Práci DOPORUČUJI – NEDOPORUČUJI k obhajobě.	
Navrhuji hodnocení stupněm:	

Wanneer beide beoordelaars je scriptie acceptabel vinden en je voor je examen slaagt, krijg je je titel. Daarmee lijkt de kous misschien af. Houd echter in gedachte dat alle BA- en MA-scripties online komen te staan en de scriptie, waarop je afstudeert, je de rest van je leven zal begeleiden. Goed werk afleveren is daarom zinvol, niet alleen om je examen te halen, maar ook om een scriptie te schrijven die er goed uitziet en waarmee je ook later goed voor de dag kunt komen (en slecht werk en/of plagiaat kan zodoende ook later repercussies hebben én is in ieder geval zichtbaar voor iedereen die dat wil). Dit maakt misschien de missie om een scriptie te schrijven op het eerste gezicht nog zwaarder. Wanneer je zorgt dat je de tijd neemt en begrijpt waar

het in de scriptie om gaat, wat je te doen staat en hoe je dat stapsgewijs moet aanpakken, is een scriptie allerm minst een onmogelijke opgave.

Een scriptie is zonder meer een grote opgave, maar kan tegelijk ook leuk en spannend zijn, wanneer je een onderwerp en een probleemstelling kiest, die je aanspreken. Een scriptie kost tijd en energie, zeker wanneer je een goede scriptie wilt schrijven, niet een scriptie waarmee je met de hakken over de sloot je examen kunt halen, maar een scriptie waar je tevreden mee of trots op kunt zijn. Een wezenlijke dimensie van een goede scriptie is de goede vorm. Bestudeer daarom deze stijlguides zorgvuldig en houd je aan de regels die hier aangegeven worden. Bestudeer deze stijlguides niet pas op het laatste moment, in de laatste fase van het schrijfproces. In die fase is het belangrijk om deze stijlguides steeds bij de hand te hebben en stapsgewijs te kijken, of je alle regels zorgvuldig toepast. Wanneer je al aan het begin van het scriptietraject die stijlguides bestudeert en de regels in acht neemt, in het bijzonder bij het refereren en bibliograferen, kan je jezelf een hoop werk besparen door het meteen goed te doen.

Tijdpad en planning

Naast de formele regels, waaraan je je dient te houden bij het schrijven en afwerken van je de scriptie, is er nog één stelregel die je in acht moet nemen om tot een goed resultaat te komen. Een scriptie kost tijd en energie en vereist concentratie en zorgvuldigheid, zeker wanneer je een goede scriptie wilt schrijven, waar je tevreden of zelfs trots op kunt zijn. Los van alle regels die in deze stijlguides nog volgen, is daarom de belangrijkste regel voor een goede scriptie: *zorg dat je genoeg tijd reserveert* voor het voorbereiden, onderzoeken, schrijven en afwerken van je scriptie.

Voor het hele proces van eerste idee tot definitieve scriptie moet je uitgaan van een periode van één tot anderhalf jaar, waarin je je *met regelmaat* op je onderzoekt en scriptie moet concentreren. In haar *Handboek academisch*